

ANALÝZA NÁZORŮ VEŘEJNOSTI NA LES A LESNÍ HOSPODÁŘSTVÍ V CHRÁNĚNÉ KRAJINNÉ OBLASTI ŽĎÁRSKÉ VRCHY

ANALYSIS OF THE PUBLIC OPINION ON FOREST AND FOREST MANAGEMENT IN THE ŽĎÁRSKÉ VRCHY PROTECTED LANDSCAPE AREA, CZECH REPUBLIC

DAVID SADECKÝ - JAN PEJCHA - LUDĚK ŠIŠÁK

Česká zemědělská univerzita v Praze, Fakulta lesnická a dřevařská, Kamýcká 129, CZ -165 21 Praha 6 - Suchdol

 e-mail: sadecky@fd.czu.cz

ABSTRACT

The article summarizes results of the public opinion survey on forestry in the Žďárské vrchy Protected Landscape Area, Czech Republic. The investigation took place in 2012 and it was focused on users of the recreation forest service in the area of Žďár nad Sázavou town, central part of the Czech Republic. The respondents filled in the questionnaire containing eight questions concerning the visit rate, preference of forest type, opinions on the forest stand state and management, threats and causes of damage in the forest, and the importance of selected forest functions within the studied area. The survey showed an above-average visit rate in the area; it was also confirmed that the damage caused by harvesting and improper management is perceived as an important threat to the forest. The respondents visit forest especially for beautiful scenery and healthy environment it provides. Most respondents prefer coniferous forests. They consider timber production the most important forest function, followed by nature conservation. Our findings are compared with the results of recently published surveys.

Klíčová slova: vnímání lesů a lesnictví veřejností, dotazníkové šetření, návštěvnost, ohrožení lesů, funkce lesa

Key words: forestry, public opinion, questionnaire survey, visit rate, threat to the forest, forest functions

ÚVOD

Vnímání lesa a lesního hospodářství veřejností není zdaleka tak probádané, jak by se na první pohled mohlo zdát. Dokazují to různé dlouhodobé výzkumy a studie, které byly realizovány v průběhu minulých let, ať už v rámci Evropské unie (EU) jako celku nebo v jednotlivých členských státech. Významná studie agentury ECORYS (RAMETSTEINER et al. 2009) ohledně vytváření evropské komunikační strategie o lesnictví proběhla ve 27 zemích EU formou reprezentativního výběrového šetření pomocí telefonního dotazování. Výzkumu se účastnilo 11 106 občanů EU ve věku nad 16 let. Tato studie, plošně realizovaná na relativně velkém území několika evropských států, se stala posléze východiskem pro zahájení mnoha dalších podrobnějších analýz celostátního či regionálního charakteru, resp. stanovovala jakýsi základ pro aplikování komunikační strategie o lesnictví na jednotlivé státy a menší regiony. Zmenšováním územní rozlohy výzkumných aktivit bylo zjištěno mnoho souvislostí, do kterých se promítají regionální či lokální problémy, charakteristiky, klimatické podmínky a kulturní tradice.

Právě na tyto skutečnosti poukazuje v rámci České republiky (ČR) také RIEDL (2010). Nejen, že aplikuje problematiku na české lesnictví a jeho společenské postavení, ale také poukazuje na chyby či nedostatky v osvětě, vzdělávání i samotné komunikaci mezi lesníky navzájem nebo lesnickou a širokou veřejností. Dochází k závěru, že image českého lesnictví u naší veřejnosti negativně ovlivňují informace z médií či dalších zdrojů o problémech údajně špatného hospodaření či konkrétních kauzách, přičemž lidé nejsou schopni tyto informace sami objektivně posoudit. V médiích a různých dalších názorech konkrétních lidí vidí za určitých okolností nevhodného zprostředkovatele

informací o lesnické činnosti, aniž by si společnost skutečnou realitu byla schopna sama ověřit. Podobnou problematikou se již zabývalo více autorů, lokálně např. také POSPÍŠILOVÁ (2012).

Cílem tohoto příspěvku je navázat na předešlé analýzy a zprostředkovat názorový pohled veřejnosti na kvalitu lesa a lesnictví ve vybraném regionu ČR, ve významné rekreační lokalitě nejvyšších partií Českomoravské vrchoviny, Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy. Šetření bylo značně rozsáhlé, komplexně pokrývá specifické území s vysokým podílem lesů, a tím i vyšším rekreačním potenciálem, který bývá využíván nejen místními obyvateli, ale také rekreačními návštěvníky z velké vzdálenosti. I zde se výrazněji potvrzuje, že společenská úloha lesa se stále více dotýká jeho environmentálního významu, tedy do značné míry nemateriálních hodnot. Tyto hodnoty a jejich významnost však dokáže a má potřebu určovat jedině člověk, bez jehož existence nemá stanovení jakýchkoli hodnot opodstatnění. Opět se tak dokazuje, že les je sám o sobě velmi složitým systémem a právě různé názory veřejnosti na jeho existenci jsou toho důkazem. S podobnými závěry pracují a dále je analyzují také ŠIŠÁK, PULKRAB (2008). Význam existence lesa pro lidskou společnost, včetně podrobné analýzy jeho mimoprodukčních funkcí uvádějí MRÁČEK, KREČMER (1975).

V závěru úvodní kapitoly je nutné shrnout v bodech výsledky studie ECORYS (RAMETSTEINER et al. 2009), aby je bylo možno porovnat s aktuálními výsledky uvedenými v tomto příspěvku, resp. na ně navázat. Shrnutí hlavních poznatků zmiňované studie je uvedeno zde:

- V oblasti lesnictví veřejnost nejvíce znepokojuje otázka ochrany lesů a prevence odlesňování.
- Všeobecný stav evropských lesů vnímá veřejnost jako horší, než jaký ve skutečnosti je.

- S některými riziky pro lesy a škodami v lesích (bouře, nemoci, škůdci a invazivní druhy) není veřejnost dobře obeznána.
- Pro Evropany je důležitější péče o ochranu lesů a jejich ochranná funkce než využívání lesů.
- Veřejné vnímání různých způsobů hospodaření v lesích, které by napomáhaly jednotlivým využitím a přínosům lesů, se velmi liší.
- Evropská veřejnost se zajímá o vztahy mezi lesy a klimatickými změnami a většina se domnívá, že lesy mohou v boji proti klimatickým změnám napomoci.

MATERIÁL A METODIKA

Výzkum vnímání lesů a lesnictví probíhal od července do listopadu 2012 a byl zaměřen na uživatele rekreační funkce lesa v oblasti Žďárských vrchů, konkrétně okolí města Žďáru nad Sázavou. Mezi respondenty byli zařazeni jak místní obyvatelé, tak návštěvníci oblasti. Respondenti byli požádáni o vyplnění dotazníku, který se skládal z osmi otázek. Cílem bylo získat 300 vyplněných dotazníků. Po splnění této podmínky byla distribuce dotazníků ukončena. Samotná distribuce byla realizována tak, aby se vrátil maximální počet dotazníků a současně bylo dosaženo co největšího zastoupení různých kategorií respondentů. Cílem šetření nebylo srovnání jednotlivých kategorií respondentů mezi sebou, ale souhrnné zaměření na občany žijící nebo toho času se rekreující na daném území regionu Žďárské vrchy, kteří reálně či potenciálně navštěvují místní lesy. V daných skupinách obyvatel se jednalo při distribuci dotazníků o náhodný výběr. Celkový počet rozdaných dotazníků v okamžiku splnění podmínky byl 317, z toho 5 (1,6 %) se vrátilo zcela nevyplněných a 12 (3,8 %) se nevrátilo vůbec. Reprezentativní část dotazníků byla distribuována mezi studenty a učitelův sbor na středních školách ve Žďáru nad Sázavou, konkrétně ve Střední škole obchodní a služeb a Gymnáziu Žďár nad Sázavou (všeobecné čtyřleté a osmileté). Další část dotazníků byla získána přímým dotazováním rekreatantů v přílehlých rekreačních oblastech, konkrétně v chatových osadách u Velkého Dářka a autokempinku Pilská nádrž. Zbývající dotazníky byly náhodně předávány osobám v okolí či přímo v intravilánu města Žďáru nad Sázavou tak, aby respondent mohl věnovat racionálně čas na okamžité vyplnění.

První otázka v dotazníku se týkala frekvence návštěv lesa. Otázka obsahovala 7 možností odpovědi podle průměrné frekvence návštěv ročně. Ve druhé otázce byly zjišťovány důvody návštěv lesa (Co vás do lesa přivádí?). Bylo nabídnuto 6 možných odpovědí plus možnost uvést jiné důvody návštěv. Ke každé odpovědi měl respondent označit stupeň důležitosti návštěvy od 1 do 5 (1 – nejvýznamnější, 5 – nejméně významný). Pokud respondenti u některé možnosti nevyznačili stupeň důležitosti, byl pro vyhodnocení uvažován stupeň 5, tedy že nabízený důvod návštěvy není významný. S touto skutečností byli respondenti obeznámeni již v úvodu dotazníku. U každého účelu návštěvy byl vypočítán průměrný koeficient (stupeň) důležitosti. Třetí otázka zjišťovala preferovaný typ lesa při návštěvě (jehličnatý, smíšený nebo listnatý). Ve čtvrté otázce byli respondenti dotazováni na názor na stav lesních porostů v daném území (zcela nebo spíše vyhovující, zcela nebo spíše nevyhovující). Pátá otázka zjišťovala, co respondenti považují za hlavní příčinu ohrožení lesů v oblasti. Mezi možnostmi byly zařazeny větrné kalamity, požáry, kůrovec, těžba a špatné hospodaření, zvěř a neukáznění návštěvníci. Hlavním účelem této otázky bylo zjistit, zda se potvrdí výsledek mezinárodní evropské studie ECORYS (RAMETSTEINER et al. 2009), která dopadla v tomto směru velmi nepříznivě pro české lesnictví. V této studii bylo zjištěno, že 52 % dotazovaných považuje za nejdůležitější příčinu ohrožení českých lesů těžbu a špatné hospodaření. Další možnosti byly v této studii zastoupeny výrazně méně. Otázka č. 6 se dotazovala na druhou nejčastější příčinu ohrožení lesů. Někteří respondenti označili v obou otázkách stejnou příčinu, v těchto případech byla příčina započítána pouze jed-

nou (na prvním místě) a jako druhá příčina byla započítána možnost „neuveďeno“. Sedmá otázka zjišťovala názory na významnost jednotlivých funkcí lesa v rámci ČR a byla koncipována podobně jako otázka č. 2, respondenti měli u každé funkce označit stupeň významnosti od 1 do 5. Z výsledků byl vypočítán průměrný koeficient významnosti. Poslední, osmá otázka, se dotazovala na názor na kvalitu hospodaření v lesích v oblasti.

Kromě těchto osmi otázek byly u respondentů zjišťovány základní demografické údaje – věková kategorie, dosažené vzdělání a velikost bydliště. Statistické charakteristiky závislosti odpovědí na demografických datech zde nejsou uváděny (z důvodu rozsahu a účelu článku).

VÝSLEDKY A DISKUSE

Návštěvnost lesa

Výsledky první otázky, která se týkala počtu návštěv lesa za rok, jsou uvedeny v tab. 1. Z nich vyplývá, že největší část respondentů navštěvuje les jednou týdně (téměř 26 %), následuje skupina navštěvující les jednou až třikrát měsíčně (25 %). To ukazuje na poměrně velmi vysokou návštěvnost lesa v oblasti a časté návštěvy lesa v dotazované skupině, ve srovnání s jinými šetřeními v rámci ČR. Některé studie uvádějí za rok 2009 nejčastější návštěvnost pouze jednou až dvakrát ročně, přičemž jedenkrát týdně navštěvuje les pouze desetina respondentů, což je obdobou výsledků dřívějších šetření (např. ŠIŠÁK et al. 1997). Průměrný počet návštěv ročně lze podle zjištěných dat odhadnout na 57,5 ročně na osobu, přičemž celostátní návštěvnost lesa za rok 2011 dosáhla 23,1 návštěv na osobu (Zpráva 2012), přičemž tato hodnota kolem 20 návštěv lesa na osobu ročně je v rámci ČR zřejmě průměrná dlouhodobá úroveň, jak dokládají ŠIŠÁK, PULKRAB (2009). I když údaje mohou být do jisté míry ovlivněny zkoumaným vzorkem respondentů (mimo běžných obyvatel také účast rekreatantů a chatářů, značný podíl mladých respondentů), přesto je zřejmé, že lesy v oblasti mají vysokou návštěvnost. To koresponduje s faktem, že zkoumaná oblast poskytuje velmi dobré podmínky pro rekreační využití v letní i zimní sezóně a je tradičním rekreačním regionem s vysokým lesním potenciálem. Roli hraje i velmi dobrá dostupnost a blízkost lesa v oblasti, kde rekreační funkce lesa není pocíťována jako něco nedostatkového. Návštěvnost lesa v rámci ČR je výrazně místně diferencována, přičemž některé oblasti (zejména v blízkosti velkých měst a tradiční turistické oblasti) mají velmi vysokou návštěvnost a naopak jiné, málo známé, odlehle a špatně přístupné lokality, jsou rekreačně navštěvovány minimálně. Touto problematikou se detailně zabývá např. PEJCHA, ŠIŠÁK (2010).

Účely návštěv lesa

Výsledky odpovědi na otázku, zjišťující účely návštěv lesa, jsou shrnuty v tab. 2. Respondenti měli označit u každé odpovědi stupeň významnosti důvodu návštěvy od 1 do 5. Z nabízených možností vychází největší významnost u možnosti „krásná příroda“ (průměrný koeficient 2,14), následuje zdravé ovzduší, sběr lesních plodin a/nebo hub, sportovní vyžití, dále s velkým odstupem sběr paliva a nejméně významná je myslivost (průměrný koeficient 4,71, tedy u naprosté většiny respondentů zcela bez významu). Dotazovaní měli možnost uvést i jiný důvod návštěvy, nejčastěji zmiňovali procházky (často procházky se psem), relaxaci, dále krmení zvěře, nabíjení energie a hledání velkých mravenišť. Pro srovnání, POSPÍŠILOVÁ (2012) uvádí jako nejvýznamnější důvod návštěvy lesa relaxaci a rekreaci (průměrný koeficient 1,8), na druhém místě zájmovou činnost, dále sběr lesních plodin (koeficient 3,5) a jako nejméně významný sběr paliva. Sběr paliva je tedy zcela okrajový, významnější může být pouze v oblasti chatových osad, kde chatari topí dřevem.

Preferovaný typ lesa

Tab. 3 uvádí výsledky odpovědí na vyjádření preferencí konkrétního typu lesa v souboru respondentů. Největší počet z nich preferuje les jehličnatý (40 %), o něco menší počet les smíšený (30 %) a podle očekávání velmi malá část les listnatý (4,3 %). Podle šetření POSPÍŠILOVÉ (2012), provedeného na třech lesních lokalitách, upřednostňuje nejvíce návštěvníků les smíšený a nejméně rovněž les listnatý. Preference jehličnatého lesa v našem šetření může být způsobena tím, že v dané oblasti jehličnatý les historicky jednoznačně převažuje a návštěvníci jsou na něj zvyklí. Všeobecná neoblíbenost listnatého lesa je zřejmě způsobena jeho nižším výskytem v rámci ČR a dále jeho menší vhodností pro sběr lesních plodů, špatnou průchodností, zvýšeným výskytem klíšťat apod. Je však nutné podotknout, že ve zkoumané oblasti les jehličnatý (smrkový) není původní, převažovaly zde porosty buku s jedlí. V budoucnu je nutno počítat se zvyšujícím se zastoupením listnatých dřevin.

Názor na stav lesních porostů

Odpovědi na dotaz týkající se stavu lesních porostů shrnuje tab. 4. Nejvíce dotázaných hodnotí stav lesů v okolí jako spíše vyhovující (67 %), 14 % potom zcela vyhovující. Celkově tedy hodnotí stav lesních porostů příznivě 81 % respondentů. Pouze nepatrná část respondentů (1 %) hodnotí stav lesů jako zcela nevyhovující. K podobnému zjištění došla i POSPÍŠILOVÁ (2012), která uvádí výsledky průzkumu názorů veřejnosti na les na třech lokalitách (Nová louka v Jizerských horách, Pasecká skála ve Žďárských vrších a Knížecí les na území LZ Židlochovice). Podle jejího zjištění hodnotí stav lesů jako zcela nebo spíše vyhovující 88 %, 89 %, resp. 87 % dotázaných na těchto vybraných lokalitách. Oproti našemu šetření tato studie udává větší počet odpovědí „zcela vyhovující“, celkově však se výsledky shodují ve smyslu pozitivního hodnocení našich lesů jejich návštěvníky. Rozdíl lze spatřit jen ve složení respondentů, kteří v rámci naší studie zpravidla nepocházejí z velkých měst, avšak v případě POSPÍŠILOVÉ (2012) je tomu spíše naopak.

Tab. 1.

Jak často (v průměru za rok) chodíte do lesa?
How often (on average per year) do you visit a forest?

Frekvence návštěv/Frequency of visits	Počet odpovědí/ Number of answers	Procentní vyjádření/ Percentage representation [%]
4x a více týdně/4 times a week or more	18	6,0
2–3x týdně/Twice or 3 times a week	48	16,0
1x týdně/Once a week	77	25,7
1–3x měsíčně/1–3 times a month	75	25,0
6–11x ročně/6–11 times a year	60	20,0
Méně než 6x ročně/Less than 6 times a year	18	6,0
Vůbec do lesa nechodím/I don't visit a forest at all	4	1,3

Celkový počet odpovědí/Total number of answers: 300

Tab. 2.

Co vás do lesa přivádí? (1 znamená „je velmi důležité“ a 5 znamená „není vůbec důležité“)
Why do you visit a forest? (1 means „very important“ and 5 means „not important at all“)

Důvod návštěvy/Purpose of visit	1 [%]	2 [%]	3 [%]	4 [%]	5 [%]	Průměrný koeficient významnosti/ Mean coefficient of importance
Zdravé ovzduší/Healthy climate	32,7	26,0	29,7	6,0	5,7	2,27
Krásná příroda/Beautiful nature	35,3	35,3	14,0	11,0	4,3	2,14
Sportovní vyžití – turistika, cyklistika atd./ Sports – hiking, cycling etc.	26,7	15,3	25,0	15,3	17,7	2,82
Sběr lesních plodin a/nebo hub Collection of berries and/or mushrooms	27,3	26,7	23,7	10,3	12,0	2,53
Sběr paliva/Firewood collection	6,7	10,3	11,0	17,0	55,0	4,03

Tab. 3.

Jaký typ lesa upřednostňujete?
Which type of forest do you prefer?

Typ lesa/Type of forest	Počet odpovědí/Number of answers	Procentní vyjádření/ Percentage representation [%]
Jehličnatý/Coniferous	121	40,3
Smíšený/Mixed	91	30,3
Listnatý/Deciduous	13	4,3
Nevím/nerozlišuji to/I do not see a difference	75	25,0

Celkový počet odpovědí/Total number of answers: 300

Tímto dochází k názorovým rozdílům, v naší studii konkrétně v hodnocení významnosti funkcí lesa, kdy naši respondenti uvedli na prvním místě produkci a využití dřeva, zatímco u POSPÍŠILOVÉ (2012) tuto funkci řadí respondenti na nižší stupeň významnosti. Jedním z důvodů je zřejmě bezprostřední kontakt a pracovní zainteresovanost místních lidí na lesním hospodářství.

Příčiny ohrožení lesů

Odpovědi na otázku co ohrožuje nejvíce okolní lesy, jsou uvedeny v tab. 5. V tab. 6 jsou shrnuty odpovědi na otázku, co je druhou nejvýznamnější příčinou ohrožení okolních lesů. Hlavním účelem těchto dvou otázek bylo zjistit, zda se potvrdí výsledek zjištění studie agentury ECORYS (RAMETSTEINER et al. 2009; RIEDL 2010), který dopadl nepříznivě pro naše lesnictví, když 52 % dotázaných (po Maďarsku nejvíce ze sledovaných zemí EU) uvedlo jako hlavní příčinu ohrožení lesů těžbu a špatné hospodaření (a 24,5 % uvedlo tuto příčinu na druhém místě). Oproti této studii jsme v našem šetření uvedli možnost ohrožení návštěvníky lesa. Těžbu a špatné hospodaření označilo za hlavní příčinu 28,3 % a jako druhou příčinu 20,7 % dotázaných, což je poněkud lepší výsledek než v případě studie ECORYS (RAMETSTEINER et al. 2009), nicméně stále je to výsledek pro naše lesníky nepříznivý. Dotazovaní považují těžbu a špatné hospodaření za významnější příčinu ohrožení než např. větrné kalamity (38 % na prvním nebo druhém místě), kůrovce nebo lesní požáry. Jak uvádí RIEDL (2010), tento negativní stav může být způsoben i zprostředkovanými informacemi např. z médií či názorů známých, kdy se dostávají do popředí nepravdivé údaje o špatném stavu lesů a zejména pak konkrétní kauzy s problematikou lesnického sektoru. Řada lidí však zřejmě vnímá těžbu a hospodaření v lese negativně, lesy jsou podle nich přetěžovány, obzvláště negativně jsou vnímány holoseče.

Zajímavé je však také zjištění, že vůbec nejvíce respondentů uvedlo jako hlavní příčinu škod neukázněné návštěvníky – konkrétně 33,7 %

na prvním a 28,7 % na druhém místě. Do těchto škod spadají např. krádeže dřeva, poškození lesního porostu, škody na oplocenkách, zařízeních, budovách a další infrastruktura v lesích. Těmito škodami se zabývají např. ŠIŠÁK, SLOUP (2010), kteří uvádějí za rok 2007 škody způsobené návštěvníky lesa na porostech a zařízeních v lese na LS a LZ LČR, s. p., jež pouze v rámci vykazovaných škod dosahovaly 12,256 mil. Kč. To jsou poměrně značné škody a respondenti si zřejmě sami uvědomují negativní působení některých návštěvníků. Svě hraje jistě i často medializovaný výskyt kontroverzních motoristických sportů v lesích v poslední době, který vede k poškození porostů a ostatními návštěvníky lesa je vnímán negativně.

Názory na významnost jednotlivých funkcí lesa

Souhrn odpovědí týkajících se významnosti jednotlivých funkcí lesa v rámci ČR je uveden v tab. 7. Jako nejvýznamnější funkci lesa hodnotí respondenti – snad poněkud překvapivě – produkci a využití dřeva. Jelikož ve vzorku respondentů převažovali místní obyvatelé, může zde hrát roli i poměrně vysoké procento zaměstnanosti v lesním hospodářství a všeobecné povědomí respondentů o důležitosti produkční funkce lesa. Na druhém místě skončila přírodoochranná funkce, což bylo v souladu s očekáváním, že lidé považují ochranu biodiverzity (v lesích i mimo ně) za velmi důležitou. Na třetí místo zařadili respondenti funkci klimatickou. Na dalších místech skončily s malým rozdílem funkce rekreační, produkce a sběr lesních plodin a půdoochranná funkce. Za nejméně významnou považují respondenti vodo hospodářskou funkci. To svědčí o velmi špatné informovanosti veřejnosti o retenčních schopnostech lesa, neboť Žďárské vrchy jsou též Chráněnou oblastí přirozené akumulace vod (CHOPAV) a vodo hospodářská funkce lesa je zde tudíž velmi významná, ne-li zcela zásadní. POSPÍŠILOVÁ (2012) uvádí podle šetření na třech lokalitách jako nejvýznamnější přírodoochrannou funkci, následovanou funkcí klimatickou a půdoochrannou. Produkci a sběr lesních plo-

Tab. 4.

V jakém stavu jsou podle vás lesní porosty v okolí?
In what condition are nearby forests, as you see them?

Stav porostů/Condition of forests	Počet odpovědí/ Number of answers	Procentní vyjádření/ Percentage representation [%]
Zcela vyhovující/Entirely satisfactory	42	14,0
Spíše vyhovující/Rather satisfactory	201	67,0
Spíše nevyhovující/Rather unsatisfactory	37	12,3
Zcela nevyhovující/Entirely unsatisfactory	4	1,3
Nevím/nedokážu posoudit/ I do not know	16	5,3

Celkový počet odpovědí/Total number of answers: 300

Tab. 5.

Co podle vás nejvíce ohrožuje okolní lesy?
What is the most important threat and cause of damage in nearby forests, according to you?

Příčina ohrožení/Cause of damage	Počet odpovědí/ Number of answers	Procentní vyjádření/ Percentage representation [%]
Větrné kalamity/Wind disasters	64	21,3
Požáry/Forest fires	11	3,7
Kůrovec/Bark beetle	39	13,0
Těžba a špatné hospodaření/Harvesting and improper management	85	28,3
Zvěř/Wild animals	0	0,0
Neukáznění návštěvníci/Undisciplined visitors	101	33,7

Celkový počet odpovědí/Total number of answers: 300

din uvádí až na posledním místě významnosti a produkci či využití dřeva na předposledním místě, což se značně liší od našich výsledků. To však vysvětluje skutečnost, že její šetření probíhalo na turisticky exponovaných lokalitách mezi návštěvníky lesa (převážně pěší turisté, cyklisté a lyžaři), často z velkých měst (např. Brno na zdejší lokalitě Pasecká skála). Tato určitá specifická skupina městských návštěvníků může mít odlišné vnímání lesa a jiné zájmy na něm než ostatní, zejména místní obyvatelé a návštěvníci lesa (zahrnutí v naší studii). Podle našeho zjištění si jsou tedy respondenti vědomi (přinejmenším místní, ve venkovských oblastech) důležitosti využití dřeva jako trvale obnovitelné suroviny.

Názor na kvalitu hospodaření v lesích

V tab. 8 je uveden souhrn odpovědí na otázku týkající se kvality hospodaření v okolních lesích. Největší počet dotázaných považuje kvalitu hospodaření v okolních lesích za spíše vyhovující (56 %), poměrně značný počet ovšem také za spíše nevyhovující (25 %). 16 % nedokáže kvalitu hospodaření posoudit. Výsledek lze považovat za relativně příznivý pro naše lesníky, vzhledem k výše uvedeným zjištěním studie ECORYS (RAMETSTEINER et al. 2009) i našim výsledkům ohledně ohrožení a škod v lesích (vnímání těžby a špatného hospodaření za hlavní, resp. druhou hlavní příčinu ohrožení našich lesů).

Tab. 6.

Jaká je podle vás druhá nejdůležitější příčina ohrožení okolních lesů?

What do you consider the second most important threat and cause of damage for nearby forests?

Příčina ohrožení/Cause of damage	Počet odpovědí/ Number of answers	Procentní vyjádření/ Percentage representation [%]
Větrné kalamity/Wind disasters	51	17,0
Požáry/Forest fires	31	10,3
Kúrovec/Bark beetle	33	11,0
Těžba a špatné hospodaření/ Harvesting and improper management	62	20,7
Zvěř/Wild animals	7	2,3
Neukáznění návštěvníci/Undisciplined visitors	86	28,7
Neuvedeno/Not answered	30	10,0

Celkový počet odpovědí/Total number of answers: 300

Tab. 7.

Jaká je podle vás významnost jednotlivých funkcí lesa v rámci České republiky? (1 znamená „je velmi důležité“ a 5 znamená „není vůbec důležité“)

How important are, according to you, the selected forest functions within the Czech Republic? (1 means “very important” and 5 means “not important at all”)

Funkce lesa/Forest function	1 [%]	2 [%]	3 [%]	4 [%]	5 [%]	Průměrný koeficient významnosti/ Mean coefficient of importance
Produkce a využití dřeva/Timber production	47,7	27,3	22,0	2,3	0,7	1,81
Produkce a sběr lesních plodin/Berries	20,7	24,3	29,0	19,0	7,0	2,67
Vodohospodářská/Hydrological	8,3	32,3	34,0	17,7	7,7	2,84
Klimatická/Climatic	25,3	39,0	19,0	15,0	1,7	2,29
Rekreační/Recreational	17,0	31,0	32,7	12,3	7,0	2,61
Půdoochranná/Soil protection	16,0	25,3	39,3	12,3	7,0	2,68
Přírodoochranná/Biodiversity conservation	28,3	31,7	27,7	10,7	1,7	2,25

Tab. 8.

Jaká je podle vás kvalita hospodaření v okolních lesích?

What do you think of quality of management in nearby forests?

Kvalita hospodaření/Quality of management	Počet odpovědí/ Number of answers	Procentní vyjádření/ Percentage representation [%]
Zcela vyhovující/Entirely satisfactory	7	2,33
Spíše vyhovující/Rather satisfactory	168	56,0
Spíše nevyhovující/Rather unsatisfactory	75	25,0
Zcela nevyhovující/Entirely unsatisfactory	2	0,7
Nevím/nedokáži posoudit/I do not know	48	16,0

Celkový počet odpovědí/Total number of answers: 300

V odpovědích respondentů se však vyskytují určité nelogičnosti. Podle jejich názorů je velkou hrozbou pro les těžba a špatné hospodaření, zároveň však považují za nejvýznamnější funkci lesa produkci a využívání dřeva, přičemž stav lesa jakožto výsledku hospodaření hodnotí kladně jako vyhovující. Tato skutečnost může být způsobena více faktory, např. již zmiňovanou špatnou prezentací lesnického sektoru v médiích.

ZÁVĚR

V článku jsou představeny výsledky výzkumu zaměřeného na vnímání lesa a lesnictví veřejností, který byl proveden v Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy. Výsledky byly porovnány s některými předešlými studii. Výsledky jednotlivých studií mohou být obecně ovlivněny tím, zda jsou data sbírána mezi návštěvníky-rekreaty (resp. turisty), nebo šetření probíhá v rámci domácností (např. telefonický průzkum). Šetřením byla zjištěna vysoká návštěvnost lesa v rámci souboru respondentů, což je v souladu s faktem, že lesy v oblasti jsou hojně navštěvovány a rekreační funkce zde má zvýšený význam. Návštěvníci vyhledávají zdejší lesy zejména pro jejich krásnou přírodu a zdravé ovzduší. Velký význam má též turistika, cykloturistika, sběr hub a lesních plodin. Do budoucna bude třeba pokračovat ve zlepšování turistické infrastruktury, včetně např. výstavby turistických přístřešků, informačních tabulí, parkovacích míst a optimalizace značených tras. Potvrdila se preference jehličnatých a smíšených lesů na úkor lesů listnatých. Dotazovaní jsou si vědomi významnosti produkce dřeva jako obnovitelné suroviny, stejně tak si ovšem vysoko cení přírodoochranné funkce lesa, nezbytné pro zachování biodiverzity. Stav lesů v oblasti hodnotí poměrně příznivě. Jako hlavní příčinu škod a ohrožení lesů uvádí nejvíce dotázaných obecně člověka – tedy na prvním místě neukázněné návštěvníky, na druhém místě těžbu a špatné hospodaření. To je pro naše lesníky výsledek jistě nepříznivý, a byly tak v podstatě potvrzeny výsledky výzkumu agentury ECORYS (RAMETSTEINER et al. 2009). Zde je prostor pro působení na veřejnost ze strany lesnického sektoru, kdy by měl být zdůrazňován význam lesnictví jako kvalitní služby pro společnost. Veřejnost by měla být obeznámena s faktem, že se plocha našich lesů neustále zvětšuje, nikoli naopak. Je třeba zdůraznit význam aktivního hospodaření v lesích v boji proti klimatickým změnám (vázáni uhlíku). Využit by měl být potenciál certifikace lesů, která zaručuje, že se ve většině našich lesů hospodaří podle objektivních kritérií dobře a trvale udržitelným způsobem.

Poděkování:

Příspěvek byl zpracován s podporou projektu NAZV č. QJ1230330 „Stabilizace lesních ekosystémů vyváženým poměrem přirozené a umělé obnovy lesa“.

LITERATURA

- MRÁČEK Z., KREČMER V. 1975. Význam lesa pro lidskou společnost. Praha, Státní zemědělské nakladatelství: 225 s.
- PEJCHA J., ŠIŠÁK L. 2010. Analýza příčin minimální návštěvnosti lesa ve vybraných lokalitách v České republice. Zprávy lesnického výzkumu, 55 (Special): 68–76.
- POSPÍŠILOVÁ V. 2012. Významnost rekreační funkce lesa na vybraných územích. Doktorská disertační práce. Praha, Česká zemědělská univerzita, Fakulta lesnická a dřevařská: 168 s.
- RAMETSTEINER E., EICHLER L., BERG J. 2009. Shaping forest communication in the European Union: public perceptions of forests and forestry. [online] Rotterdam, ECORYS: 125 s. [cit. 2013-01-04]. Dostupné na World Wide Web: http://ec.europa.eu/agriculture/fore/publi/public-perception/annex_en.pdf
- RIEDL M. 2010. Marketingový pohled na výsledky výzkumu vnímání lesů a lesnictví. Zprávy lesnického výzkumu, 55 (Special): 1–9.
- ŠIŠÁK L., PULKRAB K., KALIVODA V. 1997. Význam návštěvnosti lesa a sběru hlavních lesních plodin obyvateli území s lesy výrazně postiženými imisemi. Lesnictví-Forestry, 43: 245–258.
- ŠIŠÁK L., PULKRAB K. 2008. Hodnocení společenské sociálně-ekonomické významnosti funkcí lesa. Praha, Česká zemědělská univerzita v Praze: 130 s.
- ŠIŠÁK L., PULKRAB K. 2009. Společenská významnost produkce a sběru netrzních lesních plodin v České republice - patnáct let systematického sledování. Praha, Grada Publishing: 112 s.
- ŠIŠÁK L., SLOUP R. 2010. Škody působené návštěvníky lesa na lesních porostech, pozemcích a infrastruktuře v lesích České republiky. Zprávy lesnického výzkumu, 55 (Special): 90–98.
- Zpráva. 2012. Zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství České republiky v roce 2011. [online] Praha, Ministerstvo zemědělství ČR: 136 s. [cit. 2012-12-27]. Dostupné na World Wide Web: http://eagri.cz/public/web/file/175948/Zprava_o_stavu_lesa_2011.pdf

ANALYSIS OF THE PUBLIC OPINION ON FOREST AND FOREST MANAGEMENT IN THE ŽĎÁRSKÉ VRCHY PROTECTED LANDSCAPE AREA, CZECH REPUBLIC

SUMMARY

The paper summarizes results of the forestry public opinion survey carried out in the Žďárské vrchy Protected Landscape Area (Czech Republic) in 2012. Our survey was inspired by results of the study made by ECORYS in 2009, which focused on the public opinion of forestry in several countries of the EU and brought rather alarming results for Czech foresters in certain aspects.

Three hundred respondents participated in the survey. They filled in the questionnaire containing eight questions. We monitored the frequency and reasons of forest visits, preferred type of forest, opinion of the forest stand condition, opinions of the main threats and causes of damage in the forest, opinions of the importance of selected forest functions within the Czech Republic and finally the opinions of the quality of forest management.

We observe a very high forest visit rate in the area (see Tab. 1). Most visitors go to the forest once a week. This is highly above the average forest visit rate in the Czech Republic. They visit forest mostly for its beautiful nature, healthy environment and berries and mushrooms picking. Only a marginal group from our sample visit forest for firewood picking and gamekeeping. Most respondents prefer coniferous forest (40%), while only a very small group prefers broad-leaved forest (4%). Condition of forest stands is mostly evaluated as rather satisfactory. The main threat and cause of damage in the forests, according to the respondents, is brought by undisciplined visitors; the second comes harvesting and management damage (Tab. 5, 6). These facts confirm unfavorable results related to the Czech forestry that are presented in the ECORYS report (RAMETSTEINER et al. 2009). As the most important forest function the respondents mentioned timber production; biodiversity conservation was ranked as the second most important (see Tab. 7). The quality of management in the forests was mostly evaluated as fairly satisfactory. There are some discrepancies in the answers of the respondents. They perceive damage caused by harvesting and improper management as an important threat for the forest, while at the same time they praise the management in local forests as satisfactory and condition of the forests as rather satisfactory. This could have been caused by several factors, which are not discussed in detail in the paper.

In conclusion we briefly summarize the results and mention ways of improving the image of forestry in the eyes of the public. We also stress the need to improve communication and presentation of forestry as a socially beneficial service.